

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z powództwa A. C.
przeciwko J. N.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 sierpnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt VI ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca

zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przecież, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 kwietnia 2018 r.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący, J. N., powołał na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt: 1) i 4) k.p.c.

Jako „istotne zagadnienie prawne” wskazał na następującą kwestię: czy przyznanie stronie pełnomocnika z urzędu przez Sąd II instancji - wskutek wadliwego nierozpoznania wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu przez Sąd I instancji - na etapie reprezentowania strony na rozprawie apelacyjnej, stanowi skuteczne zapewnienie stronie prawa do obrony, a zatem, czy ustanowienie pełnomocnika dopiero na etapie reprezentowania na rozprawie apelacyjnej uniemożliwia skuteczne podnoszenie przez stronę zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania przez Sąd I instancji; czy też powyższe stanowi skuteczne zapewnienie prawa do obrony, bowiem możliwe jest podnoszenie zarzutów naruszenia prawa procesowego przez stronę nie tylko w złożonej apelacji, ale w toku całego postępowania apelacyjnego?

Nadto, w ocenie skarżącego jego skarga była oczywiście uzasadniona, wobec nierozpoznania (całkowitego pominięcia) przez Sąd Apelacyjny dowodów wnioskowanych przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym, co stanowiło,

w jego ocenie, istotne naruszenie art. 381 w zw. z art. 382, 227 oraz w zw. z art. 391 k.p.c., które w przedmiotowej sprawie miało wpływ na wynik sprawy.

Wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odniósł skutku.

W pierwszej kolejności odnosząc się do powołanej przez J. N. przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę tak zwanego przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. dotychczasowe orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, niepubl.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl.). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że kwestia zaprezentowana przez skarżącego, jako „istotne zagadnienie prawne”, nie spełnia wymogów stawianych tej przesłance w ramach przedsądu. Sformułowane przez skarżącego zagadnienie, sprowadzające się do pytania: „czy ustanowienie pełnomocnika na etapie reprezentowania strony na rozprawie apelacyjnej, pomimo złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego jest wystarczające do zapewnienia tej stronie prawa do obrony”, zostało już wyczerpująco wyjaśnione w orzecznictwie sądowym, w tym również w judykaturze Sądu Najwyższego. Jak wynika z utrwalonej linii orzeczniczej tego Sądu, rozstrzygnięcie co do ustanowienia pełnomocnika z urzędu podlega swobodnej ocenie sądu rozpoznającego taki wniosek, aczkolwiek podkreślenia wymaga fakt, że swoboda decyzyjna sądu w tej materii nie oznacza dowolności. Sąd nie może w ogóle nie rozpoznać wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Natomiast, co do zasady, odmowa uwzględnienia tego

wniosku nie oznacza automatycznie nieważności postępowania z uwagi na naruszenie prawa strony do obrony. Zważywszy jednak na różnorodność stanów faktycznych w poszczególnych sprawach, nie może ująć uwagi, że w przypadkach szczególnych, jak na przykład rażąca nieporadność życiowa strony, czy też jej choroba psychiczna, od sądu wymaga się szczególnej wnikliwości, celem oceny, czy wobec niezdolności strony do prowadzenia sprawy sądowej bez pomocy profesjonalnego pełnomocnika, nieuwzględnienie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu będzie, w efekcie, prowadziło do ewentualnej nieważności postępowania. Co równie istotne, nieważność taka będzie podlegać rzetelnej ocenie sądu odwoławczego lub Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, z uwagi na to, że nieważność postępowania jest brana pod uwagę z urzędu (por. np.: wyrok SN z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 385/12, niepubl.; postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2013 r., I CZ 51/13, niepubl.; wyrok SN z dnia 28 marca 2012 r., II UK 167/11, niepubl.; wyrok SN z dnia 11 lipca 2012 r., II CSK 657/11, OSNC 2013/4/49; wyrok z dnia 20 października 2016 r., II CSK 72/16, niepubl.). Skutek, natomiast, nieważności postępowania, materializuje się niewątpliwie wówczas, kiedy wniosek strony o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu, nie zostanie rozpoznany przed podejmowaniem definitywnych w skutkach dla stron czynności procesowych, w szczególności: rozpoznanie apelacji, wydanie wyroku (por.: wyrok SN z dnia 11 lipca 2012 r., II CSK 657/11, OSNC 2013/4/49). Wskazując na powyższe stwierdzić należy, na podstawie zalegających w aktach dokumentów, że skarżący J. N. aktywnie uczestniczył w toczącym się z jego udziałem, jako pozwanego, postępowaniu, zarówno przed Sądem I instancji, jak też w postępowaniu odwoławczym przed Sądem Apelacyjnym w (...). Skarżącemu nie sposób przypisać nieporadności, bowiem z powodzeniem i skutecznie uczestniczył w postępowaniu sądowym, wnosząc chociażby skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, wnioski o wyłączenie sędziów orzekających w sprawie. Uczestniczył aktywnie w posiedzeniach sądowych, o czym świadczą protokoły sądowe z ich przebiegu, miał dobre rozeznanie w postępowaniu. Należy podkreślić, że skarżącemu zapewniono też profesjonalnego pełnomocnika będącego adwokatem, który był obecny na rozprawie apelacyjnej, a więc jeszcze

przed podjęciem czynności decyzyjnych przed Sąd Apelacyjny w (...), w postaci wyroku tego Sądu. Konkludując, w przedmiotowej sprawie, Sąd Najwyższy nie dopatrywał się okoliczności, które determinowałyby nieważność postępowania, a którą to przesłankę Sąd ten bierze pod uwagę z urzędu. Skarżącemu, bowiem, zapewniono udział w procesie cywilnym, a zarzut nie zagwarantowania mu prawa do obrony, wobec faktów wskazanych powyżej, okazał się bezzasadny.

Nie odniosła też skutku wskazana przez skarżącego przesłanka z art. 398⁹ §1 pkt 4) k.p.c. W ocenie skarżącego jego skarga była oczywiście uzasadniona, wobec nierozpoznania (całkowitego pominięcia) przez Sąd Apelacyjny w (...) dowodów wnioskowanych przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym, co stanowiło, w jego ocenie, istotne naruszenie art. 381 w zw. z art. 382, 227 oraz w zw. z art. 391 k.p.c., które w przedmiotowej sprawie miało wpływ na wynik sprawy. Tymczasem, jak wynika z ugruntowanej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego uzasadnienie wniosku o przyjęcia skargi do rozpoznania, odwołujące się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., powinno koncentrować się na wykazaniu „oczywistości” zasadności skargi. W rezultacie, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania mógł zostać uwzględniony, podniesiony przez skarżącego zarzut musi okazać się niewątpliwy, a zaskarżone orzeczenie jaskrawo nieprawidłowe i nietrafne. W rachubę powinny więc wchodzić szczególne, kwalifikowane przypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, które nie podlegają różnym ocenom, a są dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (por. np.: postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 197/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; postanowienie SN z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/2018, niepubl.). Uzasadnienie, natomiast, przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4) k.p.c. nie może sprowadzać się do prostego odwołania do uzasadnienia podstaw kasacyjnych, bądź też do ich powtórzenia, chociażby nawet w zmodyfikowanej formie (por. postanowienie SN z dnia 18 maja 2018 r., IV CSK 618/17, niepubl.). Tymczasem analiza uzasadnienia wniosku z art. 398⁹ § 1 pkt 4) k.p.c. pozwala na przyjęcie, że skarżący powtórzył, nawet bez specjalnej modyfikacji, treść uzasadnienia jednej z podstaw kasacyjnych, wywiedzionej przez siebie skargi kasacyjnej, to jest podstawy zarzucającej naruszenie przez Sąd II instancji przepisów postępowania to jest art. 381 w zw. z art. 382, 227 oraz w zw. z art. 391

k.p.c. poprzez pominięcie przez ten Sąd wniosku dowodowego pozwanego (dowód z nagrania na płycie DVD) i w efekcie, jak podniósł ten ostatni, nierozpoznania sprawy w granicach apelacji. W dalszej kolejności stwierdzić należy, że na podstawie akt sprawy, Sąd Najwyższy nie dopatrył się szczególnego, kwalifikowanego przypadku naruszenia prawa przez Sąd II instancji, co mogłoby prowadzić do wniosku, że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 kwietnia 2018 r., jest rażąco nieprawidłowy. W efekcie i ta przesłanka, tak zwanego przedsądu, nie odniosła rezultatu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O wynagrodzeniu należnym ustanowionemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnikowi pozwanego orzeczono na podst.: § 8 pkt 6 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).

jw